

Union of India v. Nand Lai etc. v (Sodhi, J.)

ਉਜਰਤਾਂ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸਮਰੱਥ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਸਿੱਟੇ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ।

(12) ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 15(2) ਅਧੀਨ ਨਿਯੁਕਤ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਖਰਚਿਆਂ ਨਾਲ ਖਾਰਜ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਬੀ. ਐੱਸ. ਜੀ

ਅਪੀਲੀ ਸਿਵਲ

ਐਚ. ਆਰ. ਸੋਢੀ ਅਤੇ ਰਜਿੰਦਰ ਨਾਥ ਮਿੱਤਲ ਜੇ.

ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ।

ਬਨਾਮ

ਨੰਦ ਲਾਲ, ਆਦਿ, -ਜਵਾਬਦਾਰ

1961 ਦੀ ਨਿਯਮਤ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਨੰ. 84

1 ਮਈ 1972 ਈ.

ਐਵੀਡੈਂਸ ਐਕਟ (1872 ਦਾ 1)— ਧਾਰਾ 101 ਤੋਂ 104— ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਜ਼ਾਬਤਾ (1908 ਦਾ ਐਕਟ V)— ਆਰਡਰ 21 ਨਿਯਮ 63— ਕਿਸੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾ ਬੇਨਾਮੀ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ — ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ — ਕਿਸ 'ਤੇ ਝੂਠ ਹੈ — ਅਜਿਹਾ ਬੋਝ — ਕੀ * ਕੋਡ ਦੇ ਆਰਡਰ 21' ਨਿਯਮ 63 ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਬਦਲਦਾ ਹੈ — ਇੱਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਬੇਨਾਮੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ — ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਕਾਰਕ — ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਖਰੀਦਦਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸੰਪੱਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸੰਦੇਬਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਜਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਤੱਥ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਧੋਖਾਧੜੀ ਜਾਂ ਬੇਨਾਮੀ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 101 ਤੋਂ 104 ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਪਿਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਤੱਥ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੇਨਾਮੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਪਵਾਦ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ। ਨਿਯਮ ਨੂੰ. ਇਸ ਲਈ ਬੇਨਾਮੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬੋਝ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਸ ਪੁੱਤਰ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਉਦੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮੁਦਈ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਰਡਰ 21, ਨਿਯਮ 61, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ ਦੇ

ਤਹਿਤ ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਬੰਧ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ) ਸਫਲ ਧਿਰ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਧਾਰਨਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ ਮੁਦਈ 'ਤੇ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿੰਗ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਗੱਲ ਦੇ ਉਲਟ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕੇ। ਜਿੱਥੇ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿੰਗ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ

ਬੇਨਾਮੀ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਅਸਲ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਬੇਨਾਮੀਦਾਰ ਨੂੰ। ਮੁਦਈ 'ਤੇ ਇਹ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰੀ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿੰਗ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਕਾਰਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਸਬੂਤ ਦੇ ਬੋਝ ਦੇ ਨਿਯਮ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਟ ਗਿਆ ਹੈ।

(ਪੈਰਾ

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਬੇਨਾਮੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਜਾਂ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਅਕਸਰ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਬੇਨਾਮੀ ਹੈ, ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਿਧਾਂਤ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਬੇਨਾਮੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੱਖ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਲਾਭ ਦੇਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਪੈਸੇ ਦਾ ਸਰੋਤ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਅਤੇ ਕੀਮਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਅਤੇ ਸ਼ੱਕ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਣ। ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਕਾਰਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਲ ਮਾਲਕ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸਲੀਲ ਮਾਲਕ ਦਾ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਸਬੰਧ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਬੇਨਾਮੀ ਹੈ। (ਪਰਾ ੬)।

31 ਅਕਤੂਬਰ, 1960 ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫਰਮਾਨ ਤੋਂ ਨਿਯਮਤ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ, ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਇੱਕ ਫਰਮਾਨ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਲਾਗਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿ ਮੁਦਈ ਹਨ। ਮਾਲਕ, ਵਿਵਾਦ ਵਿਚਲੀਆਂ ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੇ ਅਤੇ, ਵਿਵਾਦਿਤ ਸੰਪਤੀਆਂ ਕੁਰਕੀ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰ. 1 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਦੇ ਬਕਾਏ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਵਿਚ ਵਿਕਰੀਯੋਗ ਹਨ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਡੀਐਨ ਅਵਸਥੀ ਅਤੇ ਬੀਐਸ ਗੁਪਤਾ, ਐਡਵੋਕੇਟ ।

ਬੀਕੇ ਝਿੰਗਨ, ਅਤੇ ਭਾਰੀਰਥ ਦਾਸ, ਵਕੀਲ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਨਿਰਣਾ

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ: -

ਸੋਢੀ, ਜੇ.-ਇਹ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੁਦਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਜਾਇਦਾਦਾਂ

Union of India v. Nand Lai etc. v (Sodhi, J.)

ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹੀ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਬਕਾਏ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਵਿੱਚ ਕੁਰਕੀ ਅਤੇ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(2) ਇਨਕਮ-ਟੈਕਸ ਅਫਸਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਨੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਸਾਲ 1949-50, 1948-49 ਅਤੇ 1947-48 ਲਈ, 29 ਜੂਨ, 1951 ਨੂੰ ਮੁਲਾਂਕਣ ਆਦੇਸ਼, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਡੀ. 1, ਡੀ. 2 ਅਤੇ ਡੀ. 3 ਪਾਸ ਕੀਤੇ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਸਦੇ ਲਈ ਮੈਸਰਜ਼ 'ਤੇ ਡਿਮਾਂਡ ਨੋਟਿਸ ਭੇਜੇ ਗਏ। ਮੋਤੀ ਰਾਮ, ਮਦਨ ਲਾਲ, ਕਟੜਾ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਮੋਤੀ ਰਾਮ ਰਾਹੀਂ। ਰਕਮ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਆਮਦਨ ਕਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 46 ਅਧੀਨ ਕਲੈਕਟਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਮੰਗ ਭੇਜੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੂਟ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ

ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਦੁਕਾਨਾਂ, ਨੰਬਰ 1016-17/XI-13, ਅਤੇ 177/II-I, ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਬਜ਼ਾਰ ਘੰਟਾਘਰ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਬਜ਼ਾਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਸਥਿਤ ਹਨ, ਨੂੰ ਆਮਦਨ ਦੀ ਰਕਮ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਅਟੈਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵੇਚਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। -ਟੈਕਸ। ਮੁਦਈ-ਜਵਾਬਕਾਰ, ਨੰਦ ਲਾਈ ਅਤੇ ਹੋਰ, ਮੋਤੀ ਰਾਮ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੇ ਆਰਡਰ 21, ਨਿਯਮ 58, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ, ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਕੁਰਕੀ ਅਤੇ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਮੋਤੀ ਰਾਮ ਵੱਲੋਂ ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 15 ਜੁਲਾਈ, 1959 ਨੂੰ ਇਤਰਾਜ਼ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਆਰਡਰ 21, ਨਿਯਮ 63 ਅਧੀਨ ਮੁਕੱਦਮਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਉੱਠੀ ਹੈ।

(3) ਮੁਦਈਆਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਰਜਿਸਟਰਡ ਸੇਲ-ਡੀਡ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ, ਪੀ. 2 ਅਤੇ ਪੀ. 3 ਦੁਆਰਾ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 2 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1949 ਅਤੇ 5 ਮਾਰਚ, 1949 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਡ ਆਫ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਦੀ ਧਾਰਾ 80 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਮੋਤੀ ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਸੀ, ਜੋ ਅਸਲ ਮਾਲਕ ਵਜੋਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਅਸਲ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਦਈ-ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਵਿਕਰੀ ਸਿਰਫ *ਬੇਨਾਮੀ ਸੀ* ਜਿਸਦਾ ਇਰਾਦਾ ਪਰਦਾ ਪਾਉਣਾ ਸੀ। ਸਰਕਾਰੀ ਬਕਾਏ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੀਵਾਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਧਾਰਾ 80 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਥਿਤ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਤੱਥ ਅਤੇ ਵੈਧਤਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਗਈਆਂ: -

- (1) ਕੀ ਮੁਦਈ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ?
- (2) ਆਪਣੇ ਨਾਮ 'ਤੇ *ਬੇਨਾਮੀ* ਜਾਇਦਾਦ ਖਰੀਦੀ ਹੈ ? ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋਵੇਗਾ?
- (3) ਕੀ ਸੈਕਸ਼ਨ 80, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਨੋਟਿਸ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ?
- (4) ਜੇਕਰ ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 3 ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਮੁਦਈ ਨੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਨੰ. 1 ਨੂੰ ਵੈਧ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਸੀ?

(4) ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁਦਈ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 1 ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 2 ਪਾਇਆ। ਅੰਕ ਨੰਬਰ 3 ਅਤੇ 4 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 80 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਵੈਧ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਨੋਟਿਸ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

Union of India v. Nand Lai etc. v (Sodhi, J.)

(5) ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁੜ-ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਇਹ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਮੁਦਈ-ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ ਜਾਂ ਸਿਰਫ ਬੇਨਾਮੀਦਾਰ ਹਨ। ਅਸਲ ਮਾਲਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਮੋਤੀ ਰਾਮ ਹਨ।

(6) ਸਾਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ, ਸ਼੍ਰੀ ਡੀ.ਐਨ. ਅਵਸਥੀ ਦੁਆਰਾ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਸਖ਼ਤੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨਾ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਬੇਨਾਮੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਜਾਂ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਅਕਸਰ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਬੇਨਾਮੀ ਹੈ, ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਿਧਾਂਤ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਬੇਨਾਮੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਲਾਭ ਦੇਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਜਾਇਦਾਦ ਖਰੀਦਣਾ ਆਮ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸਲਈ ਜਾਇਦਾਦ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪੈਸੇ ਦਾ ਸਰੋਤ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਅਤੇ ਕੀਮਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਅਸਲ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ, ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਅੰਦਾਜ਼ਿਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ੱਕ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਕਿੰਨੇ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਣ। ਸ਼ੱਕ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਦੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੱਖ ਮਾਲਕ ਦਾ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਲ ਮਾਲਕ ਨਾਲ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਸਬੰਧ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸੌਦਾ ਬੇਨਾਮੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

(7) ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਆਚਰਣ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਮਦਦਗਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤਤਕਾਲ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਸੇਲ-ਡੀਡ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ. 21 ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਹਨ:-

- (1) ਵਿਕਰੀ-ਡੀਡ ਦੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਵਿਕਰੇਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਮੋਤੀ ਰਾਮ ਨੇ ਸੌਦੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ।
- (2) ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚੋਂ, ਹੁ. ਵਿਕਰੇਤਾ ਨੂੰ ਮੋਤੀ ਰਾਮ ਤੋਂ ਬਿਆਨੇ ਵਜੋਂ 4,000 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ, ਜਿਸ ਨੇ ਬਕਾਇਆ ਰੁਪਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ। ਸਬ-ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਅੱਗੇ 36,000

- (3) ਇਹ ਵਿਕਰੀ ਨੰਦ ਲਾਈ ਅਤੇ ਮਦਨ ਲਾਈ (ਮੇਜਰ) ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਬਾਲਗ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਨਾਬਾਲਗ ਭਰਾਵਾਂ ਲਈ ਜਾਇਦਾਦ ਖਰੀਦਣਾ ਇੱਕ ਅਸਾਧਾਰਨ ਵਿਵਹਾਰ ਹੈ।
- (4) ਇਨਕਮ-ਟੈਕਸ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਸੰਪੱਤੀ ਨੂੰ ਮੁਲਾਂਕਣ ਮੋਤੀ ਰਾਮ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਨਿਆ।

(8) *rsaleJS* ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, *bEx P. 3* ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੁਦਈਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੰਦ ਲਾਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਰੁਪਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਵਿਕਰੇਤਾ ਨੂੰ ਬਿਆਨੇ ਵਜੋਂ 2,500 ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਬਕਾਇਆ ਰੁਪਏ ਵੀ 32,000 ਸਬ-ਰਜਿਸਟਰਾਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੇਲ-ਡੀਡ ਦੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਮੇਂ। ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੰਦ ਲਾਈ ਖੁਦ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਮੋਤੀ ਰਾਮ ਦਾ ਇਸ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਅੰਕੜਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਸਿਰਫ ਸ਼ੱਕੀ ਹਾਲਾਤ ਬਚੇ ਹਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਚੇ ਹਨ ਕਿ (1) ਨੰਦ ਲਾਈ, ਮਦਨ ਲਾਈ ਮੇਜਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਬਾਲਗ ਭਰਾਵਾਂ ਜਵਾਹਰ ਲਾਈ, ਜੋਗਿੰਦਰ ਲਾਈ, ਜਗਦੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਪ੍ਰੋਪਰਟੀ ਖਰੀਦੀ ਸੀ।, ਰਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਮਹਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ, "ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਮੋਤੀ ਰਾਮ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ, ਅਤੇ (2) ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਜੋ ਕਿ ਮੁਲਾਂਕਣ ਮੋਤੀ ਰਾਮ ਦੀ ਸੰਪੱਤੀ ਨੂੰ ਨਿਰੋਧਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਅਵਸਥੀ ਨੇ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਆਰਡਰ 21, ਨਿਯਮ 58, ਕੋਡ ਆਫ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮੁਦਈ-ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼, ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਪਈ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਦੋ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਧੋਖਾਧੜੀ ਜਾਂ ਬੇਨਾਮੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਲਕੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁਦਈ ਇਸ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ, ਸ੍ਰੀ ਅਵਸਥੀ ਸੂਰਾ ਲਕਸ਼ਮੀਆ ਚੇਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕੋਠੰਦਰਮਾ ਪਿੱਲਈ (1), ਐੱਸ. ਐੱਮ. ਖਬੀਰਨਨੇਸਾ ਬੀਬੀ ਬਨਾਮ ਸੁਧਾਮੋਦੇ ਬੋਸ, ਅਤੇ ਹੋਰ (2) ਮਾਊਂਟ ਮਹਾਦੇਈ ਬਨਾਮ ਸਾਹੂ ਲਕਸ਼ਮੀ ਨਰਾਇਣ ਅਤੇ ਹੋਰ (3) ਅਤੇ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕੋਠੰਦਰਮਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਅਤੇ ਹੋਰ (4)। ਸੂਰਾ ਲਕਸ਼ਮੀਆ ਚੇਟੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ (1) ਪਤਨੀ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸੀ। ਸਬੂਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਵਿਕਰੇਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚੋਕਲਿੰਗਮ ਦੀ ਪਤਨੀ ਲਕਸ਼ਮੀ ਨੂੰ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਕਰੀ-ਡੀਡ, ਉਸਨੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਲਏ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ - ਬੇਨਾਮੀਦਾਰ ਵਜੋਂ ਰੱਖਿਆ। ਖਰੀਦ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਸਨ

- (1) ਏ.ਐਚ.ਆਰ. 11925 ਪੀਸੀ 181.
 (2) ਏਆਈਆਰ 11958 ਕੈਲ. 733.
 (3) /ਏ.ਟੀ.ਆਰ. (341 1947 ਸਾਰੇ. 399.

<4> ਏਆਈਆਰ 1937 ਪਟਨਾ 76।

Union of India v. Nand Lai etc. v (Sodhi, J.)

ਲਕਸ਼ਮੀ ਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰੋਪਰਟੀ ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਵੀ ਸਮਝੌਤਾ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪ੍ਰਿਵੀ ਕਾਉਂਸਿਲ ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਾਬਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਤੱਥਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਪਤਨੀ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਖਰੀਦ ਨੂੰ ਬੇਨਾਮੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਲੈਣ-ਦੇਣ ਐਸ.ਐਮ. ਖਬੀਰਨੰਸਾ ਬੀਬੀ ਦੇ ਕੇਸ (2), ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੇਅੰਤਮੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਰਡਰ 21, ਨਿਯਮ 63, ਕੇਡ ਆਫ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਲਿਕਵੀਡੇਟਰ ਦੁਆਰਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਐਸ.ਐਮ. ਫੈਸਲਾ-ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਖਬੀਰਨੰਸਾ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਬੇਨਾਮੀਦਾਰ ਵਜੋਂ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਸੀ। ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵ ਕੋਰਟ ਨੇ ਬੇਨਾਮੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਅਤੇ ਐਸ.ਐਮ. ਖਬੀਰਨੰਸਾ ਬੀਬੀ ਅਤੇ ਉਹੀ ਸਲੂਕ ਕਰਨਾ ਅਸਲ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਅਵਸਥੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਾਊਂਟ ਮਹਾਦੇਈ ਦੇ ਕੇਸ (3), ਜਿਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਰਵਪਰੂ ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ ਮੁਦਈ 'ਤੇ ਪਾ ਕੇ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਸੀ, ਜੋ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਿ ਮੁਦਈ ਨੇ ਜਾਇਦਾਦ ਬੇਨਾਮੀ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਮੁਦਈ ਨੇ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਰਡਰ 21, ਨਿਯਮ 58 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਇਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਪਰ ਇਸਨੂੰ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਉਦੋਂ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਰਡਰ 21, ਨਿਯਮ 63, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਉਸ ਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੁਰਕੀ ਅਤੇ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਵਿਕਰੀ ਦਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਮੁਦਈ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਨਿਰਣਾ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਮੁਦਈ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਡਿਫਾਲਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਨੂੰ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਾਧਾਕਿਸ਼ੂਨ ਦੇ ਕੇਸ (4) ਵਿੱਚ, ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਰਡਰ 21, ਨਿਯਮ 61 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਦਈ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਕੁਰਕ ਕੀਤੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਆਰਡਰ 21, ਨਿਯਮ 63 ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਥਾਪਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਉਸੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਇਹ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸੀ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਰਕੀ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਸਿਰਫ ਬੇਨਾਮੀਦਾਰ ਸੀ। ਫੈਸਲਾ-ਕਰਜ਼ਦਾਰ, ਇਹ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਲਈ ਆਰਡਰ 21, ਨਿਯਮ 63 ਦੇ ਅਧੀਨ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਮੁਦਈ 'ਤੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਬੇਨਾਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

(9) ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਨਿਰਣਾਇਕ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਟੌਤੀਯੋਗ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਇੱਕ ਖਰੀਦ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖਰੀਦਦਾਰ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸੰਪਤੀ ਨਾਲ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਜਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਤੱਥ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਝੂਠ ਜਾਂ ਬੇਨਾਮੀ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 101 ਤੋਂ 104 ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਪਿਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ

ਕਿਸੇ ਵੀ ਤੱਥ ਦੀ ਹੋਂਦ ਅਤੇ ਬੇਨਾਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ।/ ਜ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨਿਯਮ ਦਾ ਅਪਵਾਦ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਬੇਨਾਮੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬੋਝ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਦੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮੁਦਈ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਆਰਡਰ 21, ਨਿਯਮ 61, ਕੋਡ ਆਫ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਦੇ ਤਹਿਤ ਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਬੰਧ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਕਿ ਏ. ਧਾਰਨਾ -ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਧਿਰ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ ਮੁਦਈ 'ਤੇ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ . ^ ਜੋ ਕਿ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿੰਗ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੇ ਉਲਟ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ^ J ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਰੋ , ਜਿੱਥੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬੇਨਾਮੀ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਆਰਡਰ 21, ਨਿਯਮ 63 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਦਈ ਲਈ ਹੈ, ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਸਲ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਮਾਲਕ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਕੋਈ ਪ੍ਰਤੱਖ ਜਾਂ ਬੇਨਾਮੀਦਾਰ / ਮੁਦਈ 'ਤੇ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਸਬੂਤ ਦੇ ਬੋਝ ਦੇ ਨਿਯਮ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਟ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੁਬਾਰਾ, ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਪਲੇਸਮੈਂਟ ਦੀਵਾਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ evi-1 g® ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਬਿੰਦੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ J ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਸਮੁੱਚੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਡਿਸਚਾਰਜ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਸਾਰਥਕ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਤਤਕਾਲ । ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਹਨ ਅਤੇ L_ ਦੇ ਵਿਚਾਰ 'ਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ ਅਤੇ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਬੇਨਾਮੀ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਹਨ। ਨੰਦ ਲਾਲ ਮੁਦਈ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ PW 10 ਵਜੋਂ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ 1939 ਵਿੱਚ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਅਦਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਫਰਮ ਮੋਤੀ ਰਾਮ, ਨੰਦ ਲਾਲ ਦਾ ਇਕੋ-ਇਕ ਮਾਲਕ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਅੱਗੇ ਇਹ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਉੱਚ/ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੋਂ ਸਾਰੀ ਵਿਚਾਰ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਰੁ. 40,000 ਉਸ ਦੇ ਨਾਨੇ ਤੋਂ ■' ਜੋ ਇਹਨਾਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਜ਼ਿਰਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਉਸਦਾ ਬਿਆਨ ਕਿਵੇਂ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮੁਦਈਆਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਕਿ ਨੰਦ ਲਾਲ ਦੇ ਦੋਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁਕਾਨਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਲਈ ਪੈਸੇ ਕਿਸ ਸਰੋਤ ਤੋਂ ਆਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਸਬੰਧੀ ਕਿਰਾਇਆ ਨੋਟ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਨੰਦ ਲਾਲ ਵੱਲੋਂ ਸਾਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਿਰਾਏਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੁਕਾਨਾਂ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਉਹ PW 1 ਅਤੇ PW 4 ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਲਈ, ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਮੁਦਈਆਂ ਕੋਲ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਵਿਕਰੀ-ਡੀਡ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ. 2 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਮੁਦਈ ਧਿਰ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਮੋਤੀ ਰਾਮ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਵੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਖਰੀਦਿਆ ਗਿਆ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਮੁਦਈ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਖੰਡਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੰਦ ਲਾਲ ਦੇ ਮੁੜ-ਬੁਨਿਆਦ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਸਰੋਤ ਬਾਰੇ ਪੂਰਾ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਵੱਡੇ ਭਰਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾਵਾਂ ਲਈ ਸੰਯੁਕਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਖਰੀਦਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਅਸੰਭਵਤਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ,

Union of India v. Nand Lai etc. v (Sodhi, J.)

ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ. 3 ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵਿੱਚ, ਬਿਆਨੇ ਦੀ ਰਕਮ ਅਤੇ ਕੀਮਤ ਦਾ ਬਕਾਇਆ ਇਕੱਲੇ ਨੰਦ ਲਾਲ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਨੰਦ ਲਾਲ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਵਿੱਚ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੋਤੀ ਰਾਮ, ਨੰਦ ਲਾਲ ਫਰਮ ਦਾ ਇਕਲੌਤਾ ਮਾਲਕ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਅਵਸਥੀ ਨੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤ ਜੋ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇੱਕ ਪੁੱਤਰ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚਲਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਕਿ ਮੋਤੀ ਰਾਮ ਦਾ ਨਾਮ ਫਰਮ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਦੇ ਉਸ ਫਰਮ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਪਾਰਕ ਹਿੱਤ ਰੱਖਦਾ ਹੋਵੇ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਟੈਕਸ ਰਜਿਸਟਰ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਦੁਕਾਨਾਂ ਮੋਤੀ ਰਾਮ ਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਉਸ ਰਜਿਸਟਰ ਵਿੱਚ ਐਂਟਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਡੀ. 5, ਡੀ. 6 ਅਤੇ ਡੀ. 7 ਵਜੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਿਲਾਇੰਸ ਸੀ। ਮੋਤੀ ਰਾਮ ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ D. 4 ਮਾਰਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਐਂਟਰੀਆਂ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਕਿਵੇਂ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੁਦਈ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਦੁਕਾਨਾਂ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰਡ ਨੰਬਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਡੀ. 5, ਡੀ. 6 ਅਤੇ ਡੀ. 7 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨੰਬਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹਨ। ਮੁਦਈ ਨੇ ਦੁਕਾਨਾਂ ਨੰਬਰ 1016-17/XI-13, ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ ਮੰਗੇ ਹਨ। ਅਤੇ 177/II-I, ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਘੰਟਾਘਰ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ D. 5 ਵਿੱਚ, ਦੁਕਾਨ ਦੀ ਸੰਖਿਆ B 11-43—172 ਹੈ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ D. 6 ਅਤੇ D. 7 ਵਿੱਚ ਇਸਨੂੰ BII-45-172 ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਟੈਕਸ ਰਜਿਸਟਰ ਵਿੱਚ ਐਂਟਰੀਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੇ ਦੁਕਾਨਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਾਬਤ ਕਰਨੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੋਤੀ ਰਾਮ ਦੁਆਰਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਿਆਨ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਡੀ. 4 ਕੋਈ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕੱਪੜੇ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ

ਮੰਗੇ ਰਾਮ ਆਦਿ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਆਦਿ (ਆਰ. ਐੱਸ. ਨਰੂਲਾ ਜੇ,)

ਮੈਸਰਜ਼ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਵਿੱਚ. ਜਵਾਹਰ ਲਾਈ, ਜੋਗਿੰਦਰ ਲਾਈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ 1954 ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਇਹ ਕਾਰੋਬਾਰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਮੈਸਰਜ਼ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮੋਤੀ ਰਾਮ ਮਦਨ ਲਾਈ, ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਡੇਢ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਜਖਮੀ ਹੋ ਗਿਆ।

(10) ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਇਹ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 80, ਕੋਡ ਆਫ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਨੋਟਿਸ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਖੋਜ ਇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਨੋਟਿਸ ਤੱਥ ਕਨੂੰਨ ਦੇ ਉਕਤ ਉਪਬੰਧ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਵਕੀ ਸਿੰਘਾਈ ਨਿਰਮਲ ਚੰਦ ਬਨਾਮ ਦਿ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (5), ਰਾਮ ਸੁੰਦਰੀ ਉਰਫ ਸ਼ਾਮ ਸੁੰਦਰੀ ਬਨਾਮ ਕਲੈਕਟਰ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਅਤੇ ਹੋਰ (6) ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਨੇ ਚੰਗਾ ਕਾਨੂੰਨ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਵਾਈ ਸਿੰਘਾਈ ਨਿਰਮਲ ਚੰਦ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ (5) ਧਾਰਾ 80 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਆਰਡਰ 21, ਨਿਯਮ 63, ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਾਇਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵੱਲ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਅਵਸਥੀ ਨੇ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਤੱਥ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ।

ਟੀ

(11) ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਅਸੀਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫਰਮਾਨ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ। ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੇਸ ਦੇ ਅਜੀਬੋ-ਗਰੀਬ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਖਰਚਾ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਰਵਨੀਤ ਸਿੰਘ

ਕੇ ਐਸ ਕੇ,

ਸਿਵਲ ਫੁਟਕਲ

ਆਰਐਸ ਨਰੂਲਾ ਅਤੇ ਰਾਜਿੰਦਰ ਨਾਥ ਸਿੱਤਲ ਜੇ. ਜੇ.

ਮੰਗੇ ਰਾਮ I- ਪਟੀਸ਼ਨਰ,

ਬਨਾਮ

ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ..- ਜਵਾਬਦਾਰੀ

1972 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰ. 259

4 ਮਈ 1972

ਪੰਜਾਬ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਐਕਟ (1953 ਦਾ IV) ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਪਹਿਲਾ ਸੋਧ ਐਕਟ (1971 ਦਾ XIX) ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ— ਧਾਰਾ 3(1), 5(2), 6(1) 13 ਏ, 13 ਬੀ—
ਹਰਿਆਣਾ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਚੋਣ ਨਿਯਮ (1971) -ਨਿਯਮ 38(2) ਅਤੇ (3),

(5) **A.IR 1966 SC 1068.**

(6) **1959 PLR 455**